

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий інститут історії та
соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського**

ПОГОДЖЕНО
Протокол №1
Від 30 серпня 2022 року
Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

СИЛАБУС

навчального курсу

**ДИНАМІКА ТОТАЛІТАРИЗМУ
ТА АНТИТОТАЛІТАРНІ ПРАКТИКИ ЄС
У ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ХУДОЖНІХ
ДИСКУРСАХ**

Спеціальність – 033 філософія

Освітній ступінь – доктор філософії

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – залік

Викладач – доктор філос. н., проф. Столяр Марина Борисівна

Телефон – 0638322811

E-mail: nbogun@dnet.com.ua

Години консультацій – вівторок: з 16:00 – по 17:20 в 210 ауд.

2022-2023

Освітньо-кваліфікаційна програма	
Кількість кредитів	3
Рік навчання	2
Семестр	3
Компонент освітньої програми	Вибірковий компонент (ВК)
Мова викладання	Українська
Формат курсу	Денна
Опис дисципліни	
Загальна кількість годин	90
Обсяг курсу	Денна форма: 30 годин аудиторних (з них: 16 годин лекцій; 14 годин практичних занять), 60 години самостійної роботи.
Мета курсу	<p>Основна мета засвоєння курсу полягає в ознайомленні аспірантів із основними здобутками антитоталітарної філософської думки ХХ-ХХІ ст. та відповідними артефактами Європейської культури.</p> <p>Дисципліна «Концепти тоталітаризму та антитоталітарних практик у філософському дискурсі ЄС» дозволяє аспірантам набути додаткових фахових компетентностей в процесі опанування циклу дисциплін професійної методичної підготовки.</p>
Завдання дисципліни	<ul style="list-style-type: none"> - проаналізувати зміст концептів тоталітаризму, посттоталітаризму та неототалітаризму в контексті сучасної соціальної філософії; - дослідити закономірності динаміки тоталітаризму на матеріалі історії ХХ ст.; - виявити специфіку форм пост-тоталітаризму в культурі ХХ – ХХІ ст. - проаналізувати закономірності динаміки неототалітаризму на матеріалі історії ХХІ ст.; - розкрити зміст таких провідних цінностей ЄС як свобода та демократія; продемонструвати роль громадянського суспільства в забезпеченні демократичних свобод громадян; - актуалізувати антитоталітарний зміст провідних артефактів української та Європейської культури; - відпрацювати конкретні демократичні практики дискусії в межах різних культурних практик (політика, освіта,

	наука, філософія).
Електронний ресурс	Zoom. Google Classroom. DISCORD, MOODLE
Сприяння формуванню програмних компетентностей	<p>Загальні компетентності:</p> <p>Здатності аналізувати, синтезувати, оцінювати, робити висновки.</p> <p>Здатності застосовувати здобуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>Здатності генерувати ідеї під час розв'язання професійних задач.</p> <p>Здатності до критичного мислення.</p> <p>Здатності до міжособистісного спілкування.</p> <p>Здатності до самоаналізу, самокритики, самоконтролю.</p> <p>Здатності до командної роботи та готовність до прийняття рішень.</p> <p>Здатності до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово.</p> <p>Вільне володіння державною мовою.</p> <p>Дотримання етичних принципів.</p> <p>Уміння критично аналізувати та використовувати літературу в навчальному процесі.</p> <p>Здатності здійснювати емоційно-експресивний вплив на учнівську та студентську аудиторію.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: сприяння в актуалізації</p> <p>Організації й оцінювання власної навчальної та науково-професійної діяльності; здатності критично аналізувати її результати, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення, дотримуватися вимог академічної доброчесності.</p> <p>Аспірант повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст основних категорій та понять, що розкривають зміст антитоталітарного філософсько-культурологічного дискурсу; - провідні теорії, що вивчають феномен тоталітаризму та його динаміку; - сучасні культурні практики антитоталітарного змісту в філософії, мистецтві, моралі тощо; <p>Аспірант повинен уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оперувати основними категоріями курсу для аналізу конкретних політичних. ідеологічних колізій; - здійснювати реконструкцію соціально-філософської позиції автора на основі художніх текстів (література, драматургія, кіномистецтво); - використовувати знання з курсу для обґрунтування

	<p>своєї позиції, мотивації власних дій та вчинків – як особистості, педагога та громадянина;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знаходити адекватні конкретним ситуаціям засоби демократичного вирішення проблем в галузі освіти
<p>Короткий зміст дисципліни</p>	<p>Тема 1. Феномен тоталітаризму та історія його вивчення. Гене́за поняття «тоталітаризм» у дослідженнях М.О. Бердяєва, Ф. фон Хайєка, О.Лосєва, М. Бахтіна, К. Поппера, Х. Арендт, З. Бжезинського, К. Фрідріха, Р. Арона, Р. Такера, Х. Орегі і Гасета, К. Ясперса. Риси тоталітаризму та різновиди тоталітарних практик у ХХ ст. (нацизм, фашизм, сталінізм). Тоталітаризм як «політична релігія» (С. Куртуа, Б. Брюнето), «доктрина земного спасіння» (У. Бакес). Аналіз тоталітарних практик ХХ ст. в роботі М. Поповича «Червоне століття». Механізми та форми сакралізації радянської тоталітарної ідеології (М. Столяр «Релігія радянської цивілізації»).</p> <p>Тема 2. Особливості радянського тоталітарного суспільства</p> <p>Сакралізація комуністичної онтології. Поєднання месіанського вчення про послідовне знищення пролетаріатом старого суспільства і хіліастичного уявлення про початок нової ери. Культ майбутнього. Просторові та часові дискурси радянського тоталітаризму. Зв'язок псевдо-сакральних принципів владоцентризму та антропоцентризму. Ієрофанії сакралізованої ідеології.</p> <p>Тема 3. Феномен посттоталітаризму</p> <p>Посттоталітарним як стадія заперечення тоталітаризму. Риси пост тоталітаризму. Основні проблеми посттоталітарних суспільств. Деідеологізація та десакралізація тоталітарної ідеології в умовах посттоталітаризму. Антитоталітарні практики посттоталітарної культури і науки. Сміхова культура доби як різновид антитоталітарного дискурсу. Роль українських філософів-шестидесятників у розвитку європейських цінностей на ґрунті української культури.</p> <p>Тема 4. Концепт неототалітаризму</p> <p>Тоталітаризм та неототалітаризм: спільне та відмінне. Авторитаризм та неототалітаризм: компаративний аналіз. Загрози неототалітаризму в ХХІ ст. та можливості запобігання таким загрозам у країнах східної та західної Європи.</p> <p>Тема 5. Європейські антитоталітарні політичні практики</p>

	<p>Соціальна філософія К. Поппера як теоретична основа політичних анти тоталітарних практик соціал-демократичної партії Німеччини. Принцип фальсифікації в галузі політики. Політична філософія критичного раціоналізму та її представники (Г. Альберт, Б. Меггі, Й. Штеффен, Е. Ешлер, А. і Г. Шванн та ін.). Анти тоталітарна семантика принципу «фаллібілізму» в філософії державного управління Г. Альберта (Німеччина).</p> <p>Осмислення західними та українськими філософами феномену загрози тотального маніпулювання свідомістю людей в добу НТП. Дослідження тоталітарного менталітету як напрямок сучасних досліджень в філософії та політології Європи.</p> <p>Тема 6. Європейські анти тоталітарні культурні практики</p> <p>Анти тоталітарна програма у сфері науки П. Фейєрабенда. Анти тоталітарний науковий дискурс початку ХХІ ст. у Франції (С. Куртуа).</p> <p>Анти тоталітарний дискурс європейського мистецтва (література, кіно, театр, фотографія)</p> <p>Феномен анти тоталітарного сміху в культурі ХХ ст. (сміхова культура СРСР, інших східноєвропейських держав; анти тоталітарні практики французької та італійської комедії)</p>
<p>Літературні джерела</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Європейські анти тоталітарні практики: Практикум [Текст] / Упорядники: М.Б. Столяр та ін. – Чернігів : Десна Поліграф, 2020. – 212 с. 2. Європейські анти тоталітарні практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 212 с. 3. Столяр М.Б. Релігія радянської цивілізації. К.: Стілос, 2010. 4. Амосов Н.М. Разум, человек, общество, будущее. – К., 1994. 5. Апель К.-О. Дискурс і відповідальність: проблема переходу до пост конвенціональної моралі. Київ, 2009. - 430 с. 6. Аристотель. Аналитика первая и вторая. – М., 1952. 7. Арутюнова Н.Д. Дискурс //

Лингвистический энциклопедический словарь/Нина Давыдовна Арутюнова. - М.: Совет. энцикл., 1990. - С. 136-137.

8. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. Київ, 2001.- 424 с.
9. Гадамер Х.-Г. Истина и метод . Опыт философской герменевтики. – М.,1988.
10. Ивин А.А. Искусство правильно мыслить. – М., 1990.
- 11.Калиниченко В.В. Язык и трансценденция (По материалам доклада, прочитанного на первых чтениях, посвященных М.К.Мамардашвили)/Владимир Валентинович Калиниченко. - 2005. - Режим доступа: http://www.portalus.ru/modules/philosophy/print.php?subaction=showfull&id=1108054120&archive=0215&start_from=&ucat=1&.
12. Карамишева Н.В. Евристика. –Львів, 2013. – 271 с.
13. Карамишева Н.В. Педагогічна евристика. //Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти. – Львів, 2002. Вип. 17.
14. Келле В.Ж. Наука как компонент социальной системы. – М., 1988.
15. Конфорович А.Г. Математичні софізми і парадокси. – К., 1983.
16. Крымский С.Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К., 1874.
17. Кулюткин Ю.Н. Эвристические методы в структуре решений. – М., 1970. – 232 с.
18. Лисицына Е.В. Лингвистические особенности философского дискурса П. А. Флоренского: автореф. дис. на соиск. степени канд.филол. наук: 10.02.01/ Евгения Викторовна Лисицына. - Ставрополь, 2006. – 18 с.
19. Лук'янець В.С., Кравенко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс: Оновлення методологічної культури/ Валентин Сергійович Лук'янець, Олександр Михайлович Кравченко, Людмила Василівна Озадовська.- К.: Вид-во

	<p>Благодійногої організації «Центр практичної філософії» НАН України, 2000. - 304 с.</p> <p>20. Лучак А.-М.М. Становлення дискурсивної етики: від категоричного імперативу І. Канта до трансцендентальної прагматики К.- О. Апеля. Дні науки філософського факультету – 2016: матеріали доповідей та виступів / ред. А. Є. Конверський. Київ: Видав.-поліграф. центр «Київ. ун-т». 2016. Ч. 5. С. 32–34.</p> <p>21. Малиновська І.В. Універсалізація термінології ХХІ століття: особливості вербалізації концептів у просторі англomовного дискурсу наук про складність//Лінгвістика ХХІ століття:нові дослідження і перспективи/НАН України. Центр наук.досліджень і викладання іноземних мов/Ірина Віталіївна Малиновська. - К.: Логос, 2007, с. 189198.</p>
<p>Політика дисципліни та оцінювання</p>	<p>Аспірант має право:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад предмету, змісту першоджерел; - вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять; - відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку; - отримати індивідуальні консультації у викладача. <p>Аспірант зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин; - брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших аспірантів і викладача; - виконати індивідуальне завдання - самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до заліку. Аспірант, який не підготував самостійну роботу, до заліку не допускається. - набрати під час вивчення вибіркової дисципліни мінімум 35 балів. <p>Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється</p>

	<p>відпрацьовувати впродовж двох тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).</p> <p>Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbL-VH/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.</p> <p>Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.</p>																												
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використуватися під час викладання курсу</p>	<p>Словесний (пояснення, розповідь, лекція, дискусія); наочний (ілюстрації, демонстрації); робота з книгою (читання, конспектування, вивчення, реферування, цитування, виклад, складання плану); відео-методи (перегляд); практичний. Робота в бібліотеці та з науковими інтернет-джерелами. Підготовка презентацій, індивідуальних навчально-дослідних завдань. Аналіз відео-метаріалів. Робота в системі Zoom та GoogleClassroom.</p>																												
<p>Оцінювання</p>	<p style="text-align: center;">Шкала оцінювання</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th rowspan="2">Оцінка за шкалою ECTS</th> <th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th> </tr> <tr> <th>для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики</th> <th>для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td>A</td> <td>відмінно</td> <td rowspan="5">зараховано</td> </tr> <tr> <td>83 – 89</td> <td>B</td> <td rowspan="3">добре</td> </tr> <tr> <td>75 – 82</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>68 – 74</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>60 – 67</td> <td>E</td> <td>задовільно</td> </tr> <tr> <td>35 – 59</td> <td>Fx</td> <td>незадовільно з можливістю повторного складання</td> <td>не зараховано з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td>0 – 34</td> <td>F</td> <td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> <td>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку	90 – 100	A	відмінно	зараховано	83 – 89	B	добре	75 – 82	C	68 – 74	D	60 – 67	E	задовільно	35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS			Оцінка за національною шкалою																									
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку																										
90 – 100	A	відмінно	зараховано																										
83 – 89	B	добре																											
75 – 82	C																												
68 – 74	D																												
60 – 67	E	задовільно																											
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																										
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																										